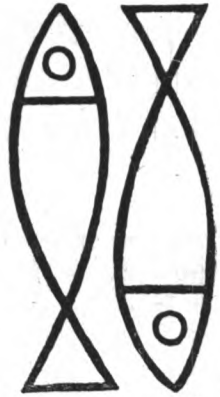

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

Psalm 53

Een aangepaste psalm

In één groot psalmboek staan twee bijna gelijke psalmen: psalm 14 en 53.

Bijna gelijk, want vs 5 en 6 luiden in elk van deze psalmen anders. En in Ps. 14 komen we diverse keren de naam Jahweh tegen, die in Ps. 53 ontbreekt. Voor dat laatste moeten we bedenken, dat ons psalmboek eigenlijk uit verschillende bundels bestaat, waarvan de eerste (Ps. 1-41) veelvuldig van de naam Jahweh gebruik maakt in tegenstelling tot de tweede (Ps. 42-72). Het andere verschil, in vs 5 en 6, doet vermoeden, dat de psalm op een gegeven ogenblik „bewerkt” is. Misschien mogen we zeggen: pasklaar gemaakt voor een bepaalde situatie. Daarin steekt niets vreemds. Ten ongenoegen van sommige liturgie-fanatici wordt ook in een kerkdienst een berijmde psalm wel eens wat aangepast...

David en de dwaas

En dan nu de inhoud: de dwaas...

Wie is die dwaas, die nabal?

Als het om een psalm van David gaat, lijkt het wel 't eenvoudigst aan de Nabal van 1 Sam. 25, dus de ega van Abigail te denken. Misschien heeft de man en zijn naam David aan 't denken gezet.

't Was bepaald geen lieverdje: de man was (spijker)-hard, en ruw in zijn optreden; boosaardig en hardvochtig (1 Sam. 25:3). Het getuigenis dat zijn vrouw van hem geeft (25:25) liegt er niet om. De korthed van woorden is blijkbaar omgekeerd evenredig met een lange, bittere ervaring. Een dwaas is niet maar een sukkel, een onnozele hals. Hij is een onmens voor zijn omgeving, zelfs voor zijn dierbaarste „bezi”. Het ontbreekt hem niet maar aan fatsoen; hij breekt het recht. En dát is het wat David verbittert: hij voelt zich schandelijk bedrogen — ziet goed met kwaad vergolden (25:21).

Een en ander zou wel passen in die trieste periode van Davids leven: nog steeds wordt hij, samen met een kleine groep getrouwen, door Saul opgejaagd als een veldhoen in de bergen. Want tegenover de dwaas en zijns gelijken (Ps. 53:1 v.v.) horen we de dichter spreken over „mijn volk” (vs 4).

Practisch atheïsme

Karakteristiek voor de „dwaas” is, dat hij in zijn hart (bij zichzelf) zegt: „er is geen God”. Geen mens moet hierbij denken aan modern, theoretisch atheïsme. Zó dwaas was men zelfs in Davids tijd nog niet eens... Niemand leefde bij de gedachte: er bestaat geen God.

Wat wél de bedoeling is kunnen we o.m. aanvoelen uit Ex. 5, waar de farao honend uitdaagt: en wie is dan wel Jahweh, naar wie ik zou moeten luisteren om Israël te laten gaan? Ik kèn Jahweh niet, en ik laat Israël ook niet gaan! (vs 2).

Nog duidelijker is Ps. 73: zij zetten een (grote) mond op tegen de hemel... zij zeggen: hoe zou God het weten; zou er ook wetenschap zijn bij de Allerhoogste? (vs 8, 9, 11). Zie, zó zijn de goddelozen... Al bestáát God — Hij ziet, hoort, doet, zegt toch niets.

't Gaat om een **practisch** atheïsme. De adviezen zijn goddeloos in hun optreden, in hun doen en laten. Dat zetelt in hun hart, het centrum van hun bestaan, en het blijkt in de alledaagse praktijk: boosaardig en spijkerhard.

David kende die realiteit: ze bedrijven gruwelijk en afschuwelijk onrecht. Te beginnen met zijn schoonvader, Saul. Dan het monster Doëg, de edomiet (1 Sam. 21, 22; Ps. 52:2!). Niet te vergeten de filistijnen (Ps. 34, 56). En dan nu weer een israëliet, een afstammeling van kaleb nog wel: Nabal.

Begrijpt u dat hij zegt: **niemand** is er, die goed doet?

Van Nabal tot Sanherib

Dat is niet alleen Davids conclusie. Hij weet dat God tot dezelfde gevolgtrekking komt. Voor David hééft de Allerhoogste wetenschap:

God ziet neder uit de hemel op de mensenkinderen, om te zien of er één verstandig is, één die God zoekt, zich om God bekomert.

Allen zijn zij afgeweken, tezamen ontaard, er is niemand die goed doet, zelfs niet één... (vs 3, 4). Bijbelse dichters durven behalve van eigen schuld óók wel van eigen onschuld te spreken (Ps. 7:4 v.; 17:1 v.v.; 18:25 enz.)! Ze durven wel eens naast God te gaan staan en door Zijn ogen te kijken. Overal dezelfde dwaasheid, goddeloosheid. Jesaja, Jeremia — en welke profeet niet? — deden dezelfde ervaring op. Zij stuitten op dwaasheid bij israëliet en heiden, jood en griek.

Verskillende uitleggers zien in Ps. 53:5 en 6 een bewerking van Ps. 14. Aangepast aan en zinspelend op 2 Kon. 19:35 (Jes. 37:36). Daar heb je wéér zo'n dwaas, die zegt: er is geen God. Brallend van hoogmoed, trots op zijn kennis van de landstaal tegelijk, staat daar een Sanherib op de wallen rond Jeruzalem. Hoor: laat Hizkia jullie toch niet misleiden door te zeggen: Jahweh zal ons redden... wie waren er onder alle goden dezer landen (ook van Samaria), die hun land uit mijn macht hebben gered, dat Jahweh Jeruzalem uit mijn macht zou kunnen redden? (Jes. 36:18-29). Ook déze „dwaas” kenmerkt zich door het bedrijven van gruwelijk en afschuwelijk onrecht. En hij ging er nog prat op ook, zoals uit het zgn. prisma van Sanherib blijkt.

Van David tot Paulus

In dat alles is er geen wezenlijk verschil tussen toen en nu, vroeger en later. Dit **practisch** atheïsme heeft miljoenen keren méér aanhangers dan het **theoretisch** atheïsme. Dit laatste bestrijdt het bestaan van (een) God, het eerste negeert de bestaande God. Of daagt hem openlijk uit: de ontarding demonstreert de „dwaasheid”. Al bestaat er een God, men trekt zich er niets van aan. Onbegrijpelijk: hebben zij dan geen enkel inzicht, kennis — die mijn volk opeten, als aten zij brood? Een moord, al dan niet in millioenvoud, plegen is niet zo alledaags als het eten van een broodje-kaas... En God roepen zij niet aan: Zijn Naam komt in het stuk gewoon niet voor (vs 5): „zij bidden niet; daarom zijn ze als het vee en handelen ze als roofdieren”.

Paulus weet er van mee te praten.

Ook hij heeft het aan den lijve ondervonden. Van alle kanten. Van israëliet en heiden, jood en griek. Ook hij komt tot de conclusie: er is niemand die goed doet, ook niet één. De jood niet, die zich achter zijn rituele gods-dienst verschuilt. En de griek (heiden) niet, die zich verontschuldigen wil achter een „ich habe es nie gewuszt”. Je hoeft ogen en oren maar open te zetten om met Paulus te citeren: er is niemand die goed doet, ook niet één (Rom. 3:9 v.v.). Wat niet zeggen wil, dat Paulus zichzelf buiten schot acht (Rom. 7). Maar ook hij kan (zijn brieven spreken duidelijke taal) naast zijn schuld ook van zijn ónschuld getuigen en door Gods ogen de wereld bezien.

Mijn hart roept uit tot God die lééft...

En God lééft. Er is geen God? Daar verschrikten zij, terwijl er geen reden tot verschrikking lijkt te zijn. Want God doet wél wat. God verstroot het gebeente van uw belager — Gij doet hen beschaamd staan! (vs 6).

Opdat zij weten dat Ik de HERE ben, zegt God vaak.

Ze zijn 't aan de weet gekomen. Ze werden 't gewaar. Ze prakkizeerden niet over verschrikking — maar ze verdronken in de Rode Zee, farao en heel zijn heer, nadat Egypte economisch, politiek en militair vernietigd was.

Hij is het aan de weet gekomen, die brallende Sanherib.

Zijn eigen zonen staken hem neer... (Jes. 37:38).

En Nabal, de „dwaas” met zijn „en wie is dan wel David’ en wie is de zoon van Isai?”... Hij kwam 't aan de weet, deze spijkerharde man, die weten moest dat hij met „de gezalfde des HEREN” te doen had (1 Sam. 25:10, 11, 28, 29). Als hij uit zijn roes ontwaakt, wéét hij met Wie hij van doen heeft: toen stakte zijn hart in zijn binnenste en hij werd als een steen; en na ongeveer tien dagen sloeg de HERE Nabal, zodat hij stierf.

Zij allen lieten God vallen. Toen vielen zij uit Gods hand. Want God had hen verworpen (vs 6).

David en Abigail (!), Hizkia en Paulus mogen zich al pijnigen met de vraag: hebben zij dan geen kennis?

Och, dat uit Sion redding daagde... Wat zal Hizkia Ps. 73 begrepen hebben: totdat ik in Gods heiligdommen inging (Jes. 37:14 v.v.) en op hun einde lette (Jes. 37:38; Ps. 73:17-20).

Hun einde: van een farao, een Sanherib en een Nabal.

Ja: als God een keer brengt in het lot van zijn volk (vgl. Ps. 126:4), dan zal Jacob juichen, Israël zich verheugen (vgl. Ps. 126:1 v.v.) — 't slot van de Psalm.

Elke „grote stad” (Op. 11:8) met zijn „dwazen” (... er is geen God) zal 't afleggen tegen Sion en de God van Sion. Van het nieuw Jeruzalem. Want die getrouwe HEER hóórt mijne stem, mijn smekingen, mijn klagen...

E. R. Postma - Breukelen

KERKELIJK Leven

Over de eenheid der kerk

twee zonden

Er openbaren zich in het kerkelijke leven van onze dagen hoe langer hoe duidelijker twee verschijnselen die een dodelijke bedreiging vormen voor de kracht en de bloei daarvan.

Het zijn zonder meer twee zonden die een bedroeven, een weerstaan van de Heilige Geest betekenen en er daarom oorzaak van zijn dat de zegen des Heren van de kerk wijkt.

Deze twee kwaden hangen ten nauwste met elkaar samen, ja, ze zijn in de wortel één.

Het eerste van deze twee verderfelijke verschijnselen is het valse eenheidsstreven dat zich in de christenheid van onze dagen overal en met geweldige kracht openbaart. Het is een eenheidsstreven ten gevolge waarvan ook lochenaars van het hart van het evangelie — de verzoening door het bloed van Jezus Christus — in de kerken getolereerd, ja, dikwijls soms zelfs de grens tussen de gemeente Gods en de „wereld” verdoezeld, of ook wel geheel weggevaagd wordt.

Het tweede verschijnsel waarop we het oog hebben is het trieste feit dat heel velen die pretenderen in Jezus Christus te geloven als hun volkomen Zaligmaker; die zeggen van harte te belijden dat de mens radikaal verdorven is en alleen door Gods genade in Christus behouden kan worden en die daarbij verzekeren in alles te willen leven naar het onfeilbare Woord van God, hardnekkig weigeren tot de door God geboden en door Jezus Christus afgesmeekte eenheid van alle ware gelovigen te komen. Anders gezegd: hardnekkig weigeren elkaar metterdaad als kinderen Gods, als broeders-in-Christus te beschouwen en te behandelen. Of, nog erger, medegelovigen, die ook door Christus' bloed gekocht zijn, uit hun gemeenschap uitstoten. Inderdaad, deze twee kwaden zijn in de wortel één.

Want ze komen, zoals Calvijn steeds weer predikt, beide op uit de hoogmoed, de eerezucht, de autonomie, de door God vervloekte eigen-willigheid, die de grondtrek is van het hart van de „natuurlijke mens”.

De gesignaleerde zonden — valse eenheid en goddeloze gescheurdheid — hangen ook in ontplooiing daarvan onderling nauw samen.

Het is immers een onloochenbaar feit dat de schandelijke verdeeldheid van de gemeente des Heren de uitermate vruchtbare voedingsbodem is van het valse eenheidsstreven. Er waren en zijn talloze christenen die zó geschokt, zó bezeerd, zó wanhopig geworden zijn door het afschuwelijke gebeuren dat mensen die pretenderen christenen, gelovigen, kinderen van God te zijn zich meedogenloos tegenover elkaar afzetten, elkaar discrimineren en de daadwerkelijke gemeenschapsoefening in Christus weigeren of staken, dat ze toevlucht zoeken in een gemeenschap waarin ieder die zich christen noemt welkom is en als volwaardig lid wordt geaccepteerd. En hoe dikwijls zullen zij die weigerden de éénheid van Gods kinderen te beleven niet een „ergernis” zijn geworden voor hun broeders en hen zo ten val hebben gebracht?

Omgekeerd is het valse eenheidsstreven er ook oorzaak van dat de gelovigen worden uiteengeslagen. Met name de kerkgeschiedenis van de laatste eeuwen is er getuige van

dat door kerkelijke gemeenschappen, waarin het valse eenheidsstreven de macht over de geesten kreeg, veel gelovige christenen uit die gemeenschappen werden uitgestoten of om der conciëntie wil daarmee moesten breken en zo tot nieuwe kerkformatie werden gedwongen.

Wij kunnen ook met zekerheid zeggen, dat de geweldige geloofscrisis, die zich momenteel in heel de westerse christenheid openbaart en haar tot in haar fundamenten schokt, haar voornaamste oorzaak vindt in de schandelijke verdeeldheid van de gelovigen.

Onze Heiland heeft immers eenmaal gebeden dat allen die in Hem geloven één zouden zijn — zo één als zijn Vader en Hij één zijn — opdat de wereld dáárdóór zou gaan geloven dat God Hem gezonden had.

In dit gebed zette onze Heiland dus om zo te zeggen de ganse zaak van zijn werk in en voor de wereld op de éne kaart van de éénheid van zijn discipelen! Die eenheid moest naar zijn eigen woord het machtige middel zijn om de wereld te bewegen tot het geloof.

Maar nu dat zo is, moet dan niet de afschuwelijke verdeeldheid der gelovigen en de demonische verscheurdheid van de kerk de grote hindernis zijn voor de wereld om te komen tot het geloof in Jezus Christus en in zijn Vader die in de hemelen is?

☆☆☆

de roomse kerkopvatting

We willen over deze tweeling-zonde der christenen enkele opmerkingen maken.

Daartoe beginnen we met een historische notitie.

En wel uit de tijd van de Reformatie.

Toen de reformatoren optraden werden ze geconfronteerd met een „kerk” die heel West-Europa omvatte en ook, soms op meedogenloze wijze, beheerste.

Deze „kerk” was een totaal andere dan die waarvan het beeld uit de Heilige Schrift voor ons oprijst. We zetten het woord „kerk” in dit verband daarom ook maar tussen aanhalingstekens.

De „kerk” waarmee Luther, Zwingli, Calvijn e.a. in aanraking kwamen en in conflict raakten was namelijk het zichtbare, strak georganiseerde, kerkelijke instituut dat volgens roomse theologen de voortzetting is van de vleeswording van Christus.

Deze „kerk” is een monarchie, een rijk, een staat, met een „geestelijke” heerser, de paus, aan het hoofd. Die paus is daarbij de centrale figuur van een hiërarchie, die van de priesters als het grondvlak via de bisschoppen, de aartsbisschoppen, de kardinalen in hem haar allesbeheersende top bereikt. Deze „kerk” is zo een hiërarchisch georganiseerd machtsinstituut. In de op deze wijze als een aardsrijk, als een wereldse staat optredende „kerk” functioneren de kerkelijke dogma's en de kerkordelijke bepalingen als wetten en voorschriften die de mensen binden en bij de overtreding waarvan de zaligheid van hun ziel in geding is.

De in de paus geconcentreerde hiërarchie is nu naar de oude, authentiek-roomse opvatting de eigenlijke „kerk”. Ze is de **ecclesia docens**, de lerende en daardoor heersende „kerk” wier hoofd, de paus, als de plaatsbekleder van Christus optreedt. De gelovigen, de „kerken” vormen de **ekklesia audiens**, de horende en zo gehoorzame „kerk”.

De lerende „kerk” gaat aan de horende „kerk” vooraf en gaat haar ver te boven. Aan die hiërarchisch geïnstitueerde lerende en regerende „kerk” komen nu alle heerlijke eigenschappen toe welke naar roomse op-

vatting aan de kerk moeten worden toegekend. Zij is de éne, enige, alleen christelijke, katholieke, door regelmatige successie van de apostelen afstammende, onvergankelijke, onfeilbare „kerk”.

De horende „kerk” — de totaliteit van de „beminde gelovigen”, van de „leken”, heeft alleen passief deel aan deze eigenschappen der „kerk”. Haar enige kerk is de „bovennatuurlijke genade, die in de sacramenten worden uitgereikt uit de handen van de priesters in ontvangst te nemen. De hoogste deugd van de horende „kerk”, van het lekenom is te geloven wat de —lerende — „kerk” gelooft en volstrekt te gehoorzamen aan de hiërarchie, speciaal zich in alles volkomen te onderwerpen aan het woord, het gezag van de paus.

Het „wezen” van de „kerk” is geheel en al onafhankelijk van die horende „kerk”, dus van de „leken”. Het objectieve kerkelijke heilsinstituut zou ten volle „kerk” blijven, ook al waren alle leden ervan ongelovigen en goddelozen. Buiten dit objectieve kerkelijke instituut zijn er geen leden van de „kerk”. Maar tegelijk zijn ook alle mensen die in gemeenschap met dit vanuit Rome beheerste heilsinstituut leven leden van de „kerk”. Zelfs al zijn ze ongelovigen en goddelozen. Die laatsten zijn dat dan wel niet **actu** — „dodelijk” — maar toch wel **potentia** — „potentiëel”. Ze behoren wel niet tot de „ziel” van de „kerk”, maar ze zijn toch wel deel van het „lichaam” daarvan.

Omdat van dit hiërarchisch georganiseerde, objectieve, alle genade bezittende en uitdelende „kerk”, haar kern, hart, hoofd in de paus vindt, was voor de rooms-katholieken de paus zonder meer de „kerk”. „Kerk” en paus zijn volledig één en hetzelfde. Waar de paus is is de „kerk”. Zonder paus is de „kerk” onbestaanbaar. Zonder paus is er eenvoudig geen kerk en geen christendom. Onderwerping aan de paus is zelfs volgens paus Bonifatius VIII noodzakelijk ter zaligheid.

Naar authentiek-rooms-katholieke opvatting, zo schreef Bavink eens, is de paus middelaar der zaligheid, de weg, de waarheid en het leven. Er ontbreekt nog maar aan dat hij aangebeden wordt, maar ook dat is een kwestie van tijd.¹⁾

☆☆☆

Met grote felheid keerden zich alle reformatoren tegen deze rooms-katholieke kerkopvatting.²⁾

Hun verzet richtte zich in de eerste plaats op de theorie en de praktijk van het hiërarchisch georganiseerde kerkelijke instituut dat om zo te zeggen boven de gelovigen zweeft, van dezen geheel onafhankelijk is en waarvan iedere christen op straffe van zijn zaligheid te verbeuren gehoorzaam moet zijn.

Tegenover deze constructie poneerde Luther met alle klem het priesterschap van alle gelovigen!

Alles wat uit de doop gekropen is, zo ver-

¹⁾ Men bedenke hierbij dat speciaal in de laatste jaren, rooms-katholieke theologen geheel anders over de kerk denken. Maar de officiële kerkleer is onveranderd en onveranderlijk!

²⁾ De afkeer van de reformatoren ten opzichte van de roomse kerkopvatting was zo sterk dat zij een zekere aversie hadden van het woord kerk. Ze spraken daarom — in de talen waarin dit mogelijk was — van „gemeente”. Deze voorkeur voor het woord „gemeente” als weergave van het Nieuwtestamentische ekklesia bemerkt men in de nederlandse bijbelvertalingen. Daarin komt het woord „kerk” niet voor. Ook Bavink geeft als weergave van het bijbelse ekklesia aan het woord „gemeente” de voorkeur boven „kerk”, „dit woord deed toch weer uitkomen, dat het wezen der kerk in de gemeenschap der heiligen lag.”

C. Veenhof - Kampen

klaarde hij in zijn oproep aan de christelijke adel der duitse natie, mag er zich op beroemen dat het priester, bisschop en paus is gewijd. Wel past het niet dat iedereen eigenmachtig in de samenkomst van de gemeente te preken of de sacramenten te bedienen. Want daartoe moet men op wettige wijze uitgekozen zijn met bewilling van de gehele gemeente. Maar deze omstandigheid doet niets af aan het feit dat alle gelovigen in gelijke mate priester zijn.

Er is tussen „leken” enerzijds en priesters met bisschoppen anderzijds geen enkel ander onderscheid dan dat ze een verschillende dienst, taak, werk verrichten. Er is geen enkel verschil in „stand” tussen die twee categorieën van kerkmensen. Er is in de kerk maar één stand, één „geestelijke” stand. En daartoe behoren alle gelovigen zonder enig onderscheid. Ze zijn allemaal echte priesters, bisschoppen, pausen. Priesters, bisschoppen en pausen zijn van andere christenen uitsluitend en alleen daardoor onderscheiden dat zij in de gemeentesamenkomsten het woord en de sacramenten bedienen.

En zoals het het recht der gemeente is bepaalde leden daarvan tot de taak van de openbare prediking en de bediening van de sacramenten te roepen zo is het ook haar recht, als ze dat niet goed doen, hun de opdracht daartoe te ontnemen.

Met zo mogelijk nog groter felheid keerden alle reformatoren zich voorts tegen de roomse idee dat het eigenlijke „wezen” van de kerk zou gelegen zijn in de hiërarchisch georganiseerde geestelijkheid, het in de paus geconcentreerde heilsinstituut.

Daartegenover hebben alle reformatoren met de laatste ernst gepredikt dat volgens het Woord van God de kerk de vergadering

is van alle gelovigen. Het wordt immers in de Schrift overduidelijk geleerd dat allen die door een waar geloof in Christus zijn ingelijfd of, anders gezegd, zijn lichaam vormen. En het lichaam van Christus is volgens de Schrift volkomen identiek met de kerk. Alle mensen die wedergeboren zijn uit water en Geest zijn kinderen Gods. Zij vormen samen het huisgezin van God. En het huisgezin van God is niets anders dan de kerk zoals ook de kerk van Christus het huisgezin Gods is.

Luther verklaarde dat de enig Schriftuurlijke opvatting van de kerk deze is dat zij is de vergadering van alle Christgelovigen op de aarde. Dat wil zeggen: de gemeenschap of vergadering van allen die leven uit het ware geloof, de ware hoop, de ware liefde. Ook al zijn ze wat het lichaam betreft duizend mijl van elkander gescheiden — ze heten toch een vergadering in de Geest, omdat ieder van hen predikt, gelooft, hoopt, liefheeft en leeft precies als de ander. Deze gemeenschap is in de eigenlijke zin van het woord een geestelijke gemeenschap. Daarom wordt deze gemeenschap ook gemeenschap der heiligen genoemd. Die eenheid van geloof, hoop en liefde is voldoende om een christenheid te vormen. Zonder haar formeert geen enkele soort eenheid — b.v. die van plaats, van tijd, van personen, van werken of van wat anders ook — een christenheid.

Geheel in overeenstemming met wat Luther van meet af predikt — Zwingli en Calvijn deden het precies zo — omschrijven alle reformatorische confessies het wezen der kerk als gemeenschap, als vergadering van alle gelovigen.³⁾

Bavinck omschreef het wezenlijke van de kerk in algehele overeenstemming met de reformatoren en de reformatorische belijdenissen als de vergadering van alle gelovigen van alle tijden, onder alle volken, uit alle tijden, in alle kerkelijke gemeenschappen.

Het is deze voluit schriftuurlijke, oerchristelijke, authentieke reformatorische waarheid moet het uitgangspunt zijn van alle denken over en handelen in verband met de eenheid der kerk.

Natuurlijk moet er daarbij over de kerk méér gezegd worden dan dit. Maar het genoemde is het eerste en allesbeheersende.

³⁾ Het bewijs hiervoor gaf ik in mijn „Volk van God”. Bijlage III, blz. 314-322.

verdienen. Jammer zou het zijn wanneer die gezindte-cultus bedoeld is als een soort rechtvaardigingsgrond om een wat vrijere ontwikkeling binnen de perken te kunnen houden. Zo van blijf op je vertrouwde erf wat daar ook aan de hand mocht zijn want je beseft nauwelijks hoe gevaarlijk het is daar buiten „in de mist” zonder dat de herkenningmelodie je dagelijks in de oren klinkt.

Contactoefening... Een essentieel punt in hetgeen ik heb opgevangen.

Over het gereformeerde erf nog iets meer.

Het is bekend dat verontrusten in de gereformeerde kerken een informele samenspreking hebben gehouden met enkelen, behorende tot de zgn. vrijgemaakte kerken buiten het verband en dat die een vervolg heeft.

Eenheid onder de gereformeerden is zo iets als een onvervulde droom. De geschiedenis van de gereformeerde wereld is er een van vallen en nauwelijks opstaan geweest en van zeer veel interne strijd. De grenzen tussen de onderlinge verschillen waren voor een buitenstaander vaag. Het denken en handelen speelde zich veelal af binnen de eigen traditionele opvattingen met praktisch geen uitstraling over een breder vlak. Het systematische overheerste. Het „leiderschap” van de gereformeerde leiders had hierdoor iets van een overdreven doelbewustheid en een hardheid, welke duidelijk samenhang met het gesloten front.

Voor het gevoelsmatige liep de belangstelling terug. Het gevoel kreeg in het geloofsleven geen kans en zocht een uitweg in het zich uitleven voor de natie, de partij en de kerk.

De onmiddellijkheid van het beleven van wat God in het leven van een ieder op uiteenlopende wijze doet, was er betrekkelijk weinig. Het eigenlijke dat de mensen van een beweging als het Réveil zochten en in rijke mate vonden en hadden, is in de loop der jaren bijzonder schaars geworden.

Bij het wegvallen van de groten ontstond een emotionele en praktische leegte. Wie zou die moeten opvullen, was in zulke omstandigheden de actuele vraag. De nadagen van een groot leider bleken vaak kritiek te zijn voor het gehele organisme.

Weinig werd ervan begrepen dat een dergelijke beslotenheid met zo'n abnormale impasse voor de christelijke gemeente een wezensvreemd verschijnsel zou moeten zijn.

Altijd maar het specifieke zoeken van een bepaalde overtuiging heeft grote nadelen. Dat bijzondere werd tot overmaat van ramp dikwijls gezocht in het groteske als b.v. tot uiting kwam en komt in een nationale religieus-politieke benadering. Of in het speciale als de confessionele trouw waarbij leerregels en formulieren werden gehanteerd om met de vinger bij de letter „aanwezig geloof” bij de doop te veronderstellen of om tegen een uitnemende broeder het bewijsmateriaal te leveren dat hij in zijn werk over leven en sterven gereformeerde waarheden geweld aan zou doen. En meer dan eens werd gepoogd het Bijbelse woord dat God wil dat alle mensen tot kennis van de waarheid komen met een beroep op de confessie van zijn evangelische inhoud en kracht te beroven.

Dat wil men mij wel toegeven, maar hoe ziet u de functie van de confessie dan, zo is de reactie.

Het antwoord kan kort zijn.

Het hart van de christelijke religie is de priesterlijke en de profetische dienst in Christus die wonderen kan verrichten zelfs in de meest absurde conflict-situatie. Aan die norm zal ook een confessie moeten voldoen anders wordt die een vleesboom in de christelijke gemeenschap.

Jezus' universele woord: Indien de graankorrel niet in de aarde valt en sterft, blijft deze op zichzelf... Maar indien...

Ja, de concrete liefde met de goede gezindheid, die niemand uitsluit, zelfs de vijand niet, en bereid is zich te verplichten. Die moet er vóór alles zijn.

In dit verband verklaar ik: Evangelisch verontrust zijn is wat anders dan mikken op Kampen-Broederweg (volgens de samenkomst te Rotterdam op 12 december 1970) en het parallel lopen met die verontruste Rooms-katholieken, die zich wel zorgen maken over de kerk en die wel zoeken naar een vaster en rijker geloofsleven maar Trente en de geheiligde traditie onverkort gehandhaafd wil-

Wat er zoal leeft

Toen ik geruime tijd geleden mijn suggesties deed in „Opbouw” had ik niet mogen verwachten dat er zoveel zou los komen. Zowel uit het kamp van de „in de organisatie begrepen kerken” als uit de kring van de „buiten het verband geraakte gemeenten”. A en B of B en A, zo u wilt.

Die reacties geven deels een relaas van nare ervaringen maar bevatten tot mijn blijdschap ook — daar was het mij immers helemaal om te doen — aanbevelingen waar je wat mee kunt doen.

Serieus bedoelde aanwijzingen.

Je schrijft uiteindelijk niet om alleen maar vrijblijvend fraaie bellen te blazen.

Gebleken is dat de meningen en standpunten behoorlijk uiteen kunnen lopen. Dit wetende past een ieder grote bescheidenheid, dacht ik zo, zeker wanneer over anderen wordt geoordeeld volgens de eigen maatstaven. Het gaat in de christelijke broederschap toch niet op een ander voor te schrijven hoe hij moet denken en handelen. De ootmoedigen willen dat ook niet.

Zij leven met God. Zij leven niet vanuit een besef van zelf zulke geslaagde mensen te zijn en niet vanuit een heroïsch levensgevoel zonder zelfkritiek. Neen, zij leven en werken vanuit een diepe dankbaarheid dat ze ondanks datgene wat ze zijn, werden aan-

vaard en mensen Gods mogen zijn. Dat geeft de ootmoedigen een merkwaardige kracht. Een kracht die zo sterk is dat ze geen grote mond hoeven op te zetten en hun zaak of Gods zaak in het geheel niet met stemverheffing en kunstgrepen hoeven te steunen.

De waarheidsvraag

Blijkens „Opbouw” van 18 december 1970 is ds G. Janssen van Amsterdam met zorg vervuld over waar het heen gaat en over de mogelijkheid „dat wij ons zouden isoleren van wat er aan gereformeerd kerkelijk leven buiten ons door Gods genade gevonden wordt, m.a.w. van wat we wel samenvatten onder de naam gereformeerde gezindte.”

Nu is over die gereformeerde gezindte lange tijd heel wat minder mild gepraat. Merkwaardig is het dat die thans weer — en dan niet als een afgeleefde figuur — op het beeldscherm te zien is. Deze oudgediende is waardevol en daarom betreur ik het niet dat de gereformeerde gezindte in ere wordt hersteld al moet ik daar wel direct aan toevoegen dat het van de plaatselijke situatie steeds zal afhangen of die gezindte het meest in aanmerking komt voor nader contact. Een andere partner kan wel eens de voorkeur

P. Aalbersberg - Bilthoven

len zien. Om over het uiterst-rechtse Michael-Legioen maar te zwijgen.

Je zou dit de dubbele bodem van de verontrusting kunnen noemen.

Wat richt men zich toch weinig naar Christus. Hij zelf is de sleutel tot de zin van alles. Hij zelf is de christelijke boodschap. Hij is de weg, de waarheid en het leven. Dat de kerk pilaar en vastigheid der waarheid is wil helemaal niet zeggen dat zij in theologische overmoed allerlei formuleringen moet maken om de zaak van Christus veilig te stellen. Wat een misvatting. Aanplakzuil dat is de functie opdat een ieder kan weten wat het Evangelie te zeggen heeft.

Wie dat begrijpt kan verder met de Schrift, die van Hem getuigt.

De ware christgelovige zal alles niet zo overtrekken. Die kan ook niet begrijpen dat er een altijd voortdurende kerkelijke misère is, die je de tranen naar de ogen jaagt. En evenmin kan hij er vrede mee hebben dat er een ontoegankelijke werkelijkheid is rondom een aantal „hoogkerkelijke” beslissingen met als hoofdrolspeler de theologisch geschoolde kerkelijke mens die uitzichtloos schijnt door te willen gaan tot het bittere einde...

De kerk mag geen doel in zichzelf zijn. Integendeel, de christelijke gemeente moet geheel en al uit Christus leven. Daarmee staat of valt zij. Elke actie van de theologie uit deze fundering door een rationele theologische basis te vervangen moet met edele verontwaardiging van de hand worden gewezen.

De kerkelijke orde

Wat de bewaarders van hetgeen wel het kerkverband naar de D.K.O. wordt genoemd ter motivering van hun zienswijze aanvoeren, ligt er niet om.

Ds G. Janssen stelt het aldus: „Het is m.i. wel duidelijk dat we het herstellen van een landelijk verband via classes en volgens de Schriftuurlijke beginselen van de tot nu toe geldende kerkorde niet straffeloos kunnen nalaten.”

En daarenboven: „Het zgn. tuchtrecht van de meerdere vergaderingen is onder ons nooit aangevochten.”

Hier vraag ik me wel het een en ander in gemoede af. Kent ds Janssen b.v. niet de causerie (ruim verspreid) van broeder J. B. van Rongen Sr. (gehouden op 13 april 1970)? Hierin wordt met krachtige argumenten onder de aandacht gebracht dat de tucht (uiteraard in christelijke stijl) een zaak van de plaatselijke gemeente is. De plaatselijke christelijke gemeente is een compleet geheel. Wat het beroepen van een predikant betreft, die — het moet even worden gememoreerd — ten opzichte van de andere ouderlingen van de gemeente een veel te aparte rol kreeg toegewezen, ligt het precies zo.

Geen bevoegdins, aldus br Van Rongen. Gaarne akkoord, wij pleiten voor een gemeenschap van gelovigen, verenigd in het geloof in Christus, die Zijn Naam draagt en wordt geleid door de Heilige Geest. Voor die leiding stijgt het gebed als wierook omhoog, als het goed is.

Dat is wat anders dan een uniform systeem dat werkt volgens de regelmaat van de klok en ook wat beters dan hetgeen prof. Hovius (blijkens zijn artikelen in „De Wekker”), teruggrijpende op de „rijke” historie en „het gelijk” in het verleden, voorstaat en uitdraagt.

Het stemt tot dankbaarheid dat ds G. Janssen zich op die weg nog niet laat meesleuren.

Als is de tendens daarop niet bewust gericht, zeker is dat de inperking van de bewegingsvrijheid van de christelijke gemeente leidt tot verkilling van de onderlinge relaties en van de betrekkingen naar buiten. De

lijn verhardt en de organisatie gaat overheersen. Naar de orderegels wordt tenslotte alles afgemeten.

Het is het kerkrecht met zijn formele inslag en met zijn erfenis aan jurisprudentie en met het beslissingsrecht op de verschillende niveaus dat alles tot een machinale aangelegenheid maakt. Deze automatisering blokkeert het contact van mens tot mens omdat niets mag gaan buiten de geëigende kanalen om.

Het heet in het beste geval dat de vrije christelijke gemeenten in **vrijwilligheid** een regeling aangaan. Ja zeker, maar wat blijft er van die vrijwilligheid over als de samenwerking eenmaal beklonken is?

De bevoegdheden, wanneer die zijn overgedragen aan de „hogere” organen, zijn uitgehold en die „hogere” organen nemen verstrekkende besluiten op beslissende punten, in vergadering bijeen, die als algemeen geldend worden aangediend. Of deze organen werken zo log dat geen besluiten worden genomen terwijl een op gang gekomen ontwikkeling de plaatselijke gemeenten noopt iets te doen (psalmberijming b.v., enz.).

Eindresultaat: aan handen en voeten gebonden omdat het eerstgeboorterecht werd verkocht.

In de praktijk kan het meevallen, dat geef ik toe. Met ds Janssen ben ik het eens dat zulks mee afhangt van de personen, die het kerkrecht hanteren. In milde gemeenschappen zie je dat ook. Maar o wee, als er een enge sterk organisatorisch bepaalde en zeer scholastisch getinte mentaliteit vaardig wordt over de geesten...!!! En dat gebeurt zo maar bij hen, die als geijkte figuren regelmatig worden afgevaardigd omdat zij pal staan voor... Inclusief de invloed van hoogleraren.

Wij hebben een wet en volgens die wet..

De liturgie

In zijn prachtige boek „Liturgische oriëntatie” schrijft prof. dr H. Jonker:

„Het vraagstuk van de eredienst als daadwerkelijke liturgie van de gemeente dient bij alle overwegingen eveneens gepeild te worden juist vanwege het grote belang in tijden van nood. Dit fundamentele springt omhoog in de noodsituatie, als de gemeente van Christus de weg van onderdrukking, vervolging en lijden moet opgaan.

De liturgische contacten brengen ons terug naar het uitgangspunt van de ene Kerk: de oergemeente, die pinkstergemeente was. De Pinkstergeest bracht het wezenlijke aan het licht in een feest, waarin de grote daden Gods verkondigd werden en de Koning, die na strijd en zegepraal zijn troon beklom, gehuldigd werd. Ware liturgie is voortgezet pinksterfeest.”

En op een andere plaats:

„Juist de moderne tijd zoekt naar nieuwere expressiemogelijkheden, legt de nadruk op de expressie.

De Bijbel staat in de beschouwing van de eenheid van lichaam en ziel juist open voor expressievormen, waarin de beleving van het machtige heil in Christus niet alleen in woorden maar ook in onze houdingen, gebaren en gedragingen tot uitdrukking komt.

Wij zullen als christenen nog veel valse schaamte hebben te overwinnen om de wereld te laten merken, dat wij gesteld zijn in de vrijheid van de kinderen Gods.

In de kerkdienst nodigt God zijn kinderen aan zijn hof en Hij laat ze daar spelen in **vreugde, vrijheid en ongedwongenheid.**”

Het behoeft geen betoog — althans niet in mijn beschouwing — dat het aan de plaatselijke gemeente moet worden overgelaten alle mogelijkheden te benutten die de zo noodzakelijke verfrissing en verlevendiging kunnen bewerkstelligen.

Voor de jongere generatie wil met haar kritische zin verder komen.

Zeg niet, het is maar een vorm, want dan wordt vergeten dat de liturgie met haar niet vermoede perspectief en wisselwerkingen veel meer is dan „vorm” en „esthetische verfraaiing”. De gemeente ontvangt datgene waar ze als christelijke uniteit recht op heeft: een actief en functioneel aandeel in de totale eredienst.

Waarom gedragen zij, die zich verantwoordelijk voelen en weten voor de gang van zaken in de plaatselijke gemeente, zich veelal

als afhankelijke zetbazen die wachten op decreten en instructies van bovenaf van mensen?

Christus is toch de Leidsman en Hij leidt met zachte hand Hij werkt met beweeglijker instrumenten dan een formeel eenvormigheid bewerkend statuut en een strak organisatorisch beleid.

Bij een gelijkgezinde groep wordt door het wij-element en de collectieve geluidsapparaatuur de neiging om statisch te worden groter dan waar dan ook. Door het zich afzonderlijk opstellen in deze zin dat het behoud van het eigen karakter de groep tevens sectarische trekken geeft, zijn eenzijdigheden als logische gevolgen de grote gevaren die het christelijke denken en handelen gaan bedreigen.

De enige remedie die overblijft is de creatieve fantasie, waar het in de gereformeerde wereld zo veel aan ontbreekt. Men zit vastgeroest en wil geen stap verzetten om een vastgelopen wagen weer op de weg te krijgen.

Wat meer visionair vermogen zal zorgen voor nieuw uitzicht en geeft de kansen voor een heel wat aantrekkelijker en gevarieerder klimaat.

Grijp toch de kansen door God u gegeven...

Het zijn de christelijke gemeenten zelf die het eigen milieu tot leven kunnen brengen, maar daarvoor is nodig dat zij bereid zijn zich als een David te ontdoen van een wapenrusting, die wel indrukwekkend is maar op de keper beschouwd niet bruikbaar omdat de natuurlijke bewegingen worden belemmerd.

Het welslagen van een kerkelijk-samenoptrekken is verzekerd wanneer van meet af aan de flexibiliteit wordt ingebouwd. Een bewegingsvrijheid die **structureel is en niet per gratie mag worden genoten.**

—o—

Allen die zijn ingegaan op mijn eerder geuite suggesties, die nog van kracht zijn, hartelijk dank. Veel erkentelijkheid van mijn kant voor uw bliken van instemming en voor uw nadere analyses. Ik voel mij met u verbonden. Laat nog eens iets van u horen.) Wij hebben elkaar hard nodig. Wat zou het geweldig zijn als de verstarring nu eens niet de overhand hield en de redelijkheid het ging winnen. Overal treft u het aan: ik bedoel dat alles aan de kerkformatie-ideeën ondergeschikt maken. Een rechts extreme riep onlangs nog in „De Reformatie” uit in een niet te genieten polemie: dat is pas niveau; op dit vlak kon hij met het slachtoffer, dat in de tangen zat, verder komen. De gematigde meer in het wel en wee van de buitenverbanders geïnteresseerde doet kalmer aan. Hij zegt: trek toch geen nieuwe muren op maar wil toch wel de bestaande en dus mijn eigen muren respecteren. Als een **gegeven.**

Het „organisatie-geloof” zit zo diep en het past zo uitstekend in het horizontale denkpatroon. Zo'n „geloof” is **per definitie** star en stroef, het maakt immers deel uit van een gedachtenwereld, die kritiekloos aanvaard wil worden.

Ook door u? Neen toch...

¹⁾ Adres: Enckelaan 17, Bilthoven, telefoon 030-786320.

STICHTING GEREFORMEERDE KINDERBESCHERMING

De „Stichting Anno 1970 voor Gereformeerde Kinderbescherming en Maatschappelijk Werk” heeft nu een eigen gironummer nl. **2078430**, per adres: Lavendelhof 11, Barendrecht.

U kunt op dit gironummer uw collecten of bijdragen storten.

Abraham gezien

Hebt u Abraham al gezien? En zo ja? En zo nee?

Laat me u eens mogen vertellen van een gezellig Abrahams-diner, enkele jaren geleden meegemaakt.

In een fameus restaurant, midden op de Veluwe gelegen, kwam het bonte gezelschap op zaterdagavond bij elkaar. Uit alle oorden trok men naar het centrum, waar een as overeind staat, waaraan de Nederlandse landkaart kan ronddraaien. Een sprookjestocht door de besneeuwde bossen. Een gezelschap van vrienden en familie van de gastheer, die zijn vijftigste verjaardag met hem wilden vieren. Een Abrahamsdiner zogezegd! Hoeveel wel? Met vijftig personen natuurlijk, harmonieus verdeeld over 25 dames en 25 heren. Meest echtparen — ook enkele loslopende exemplaren.

Buiten viel de nacht, tussen de zware pijnbomen. Buiten flonkerden de eerste sterren. Binnen was het warm en gezellig. Binnen flonkerden de kaarsen, die schone vrouwen nog mooier maken dan toch al. De dames in lange gewaden, opgewonden kirrend over elkaars byoux en make-up; de heren in een zakelijk-joviale toon tijdens de kennismaking, meer amicaal in de nadere gesprekken, uitgelaten na enkele aperitiefs. Geroezemoes, blijde uitroepen, veel gelukwensen in alle toonaarden, veel geschenkjes in alle keuzen.

Iedere heer droeg een kaartje in zijn borstzak, waarop zijn naam en enkele persoonlijke gegevens over beroep en liefhebberijen. Zo'n amerikaans spiekbriefje: als je iemands naam na tien minuten niet meer zou weten kan een blik je terechthelpen. En als je een onderwerp mocht zoeken voor een volgend gesprek, kies je maar een symbool van het spiekbriefje: een scheikundig apparaat wijst op een chemicus, een tekkel op een hondsliefhebber, een tandwiel met passer op een Delftenaar, een zak met geld op een tollenaar, een bosje bloemen met een hark op een tuinliefhebber. En zo voort.

Maar de dames dan? Die droegen geen spiekbriefjes. Die waren zo betoverend, dat niemand naar een onderwerp behoefde te zoeken. Haar namen? Wat deed dat er toe — ze waren charmant. En één avond niet aan de zijde van hun echtgenoten — althans niet voortdurend — is op zichzelf al een avondje uit. Liefhebberijen? Daar loopt geen dame mee te koop. Zoekt u dat zelf maar uit in geestige kout; speel zelf maar het spel van vraag en antwoord, van hoor en wederhoor. En geloof niet alles, wat op een leuke feestavond wordt gezegd. „Vergeet het boven de beker gesproken woord”, zei Socrates (blijkbaar niet doelend op de gifbeker).

—o—

Het bedienend personeel was voor het grootste deel naar huis. De heren haalden zelf de drankjes aan de bar en boden die hun dames aan. Later stond ieder in de rij, om bord en bestek van de stapels te halen en bij de kok aan het open vuur een stuk geroosterd en knappend vlees in ontvangst te nemen. Dan kwam de opwindende compositie van een fijn menu, zelf samen te stellen uit een groot aantal schotels op een lange tafel: vakmanschap, smaak en vaardigheid.

Een aparte verrassing was het aanzitten aan kleine tafels, met ten hoogste vier andere gasten — met het recht en de plicht om bij elke wisseling van gang naar een andere tafel te verhuizen! Nu eens had je een fabrikant tegenover je, een notarisweduwe naast je en een studentje aan de hoek. Dan weer was het gezelschap goeddeels vervangen, zat

de jonge predikantsvrouw naast je, de broer van de jarige tegenover je en zijn nichtje met het décolleté om de hoek. Nu eens werd het tafelgesprek gezouten met chemische formules — dan weer ging het tussen twee rijpere echtparen over hun problemen met de rijpere jeugd. „Wat ik je zeg”, doceerde mijn overbuurman, „als je kinderen je lief zijn, geef ze dan je huissleutel mee en vraag niet te veel”. „Nou nou”, antwoordde zijn vrouw, „en als ze dan langharige pummels meebrengen?” „Dan heb je niks gezien”, was zijn konsekwentie. „Dank je”, repliceerde het andere paar, „daar hebben wij onze kinderen niet voor grootgebracht!” „Als u dat niet kunt”, opperde mijn overbuurman weer, „betwifel ik of u ze wel hebt grootgebracht”. „'t Is hún leven, dat ze moeten verantwoorden — niet het uwe”, kwam de vijfde er tussen van een andere tafel. „'t Zijn mijn kinderen, die ik verantwoorden moet — niet de uwe”, werd teruggekaatst.

„Verantwoorden?”, informeerde iemand met opgetrokken wenkbrauwen. „Jazeker”, was het antwoord — nadenkend verdragend tot ernst — „verantwoorden. Tegenover de maatschappij, tegenover mijzelf, tegenover hen... tegenover God als u wilt”.

U bent dus gelovig? — Ja. — En u gelooft, dat God bestaat? — Natuurlijk, tenzij u het tegendeel kunt bewijzen. — En u gelooft, dat u aan spelregels gebonden bent? — Als u het zo noemen wilt, ja. — Dat maakt de zaak dan wel moeilijk. — Misschien zelfs gemakkelijker!

Even later kwam aan een andere tafel de vraag naar voren: waarom aan iemands vijftigste verjaardag de naam van Abraham is gekoppeld. Nu, dat was duidelijk, meende de chemische prof: het is een oude Nederlandse term, dat je Abraham gezien hebt als je vijftig wordt. En vraag niet naar de herkomst.

Maar een arts wilde die herkomst nu juist wel weten. Vraag me niet alles, verzocht de chemicus, ik weet maar weinig. De fiscus dan? Die liet verstek gaan. Vraag het aan de predikantsvrouw aan de tafel hiernaast, raadde hij, die weet alles over het oude testament. De predikantsvrouw, desgevraagd, zei dat ze van het oude testament vrijwel niets afwist — meer van het nieuwe. Vraag het mijn man, adviseerde ze, die weet van beide testamenten.

—o—

Het duurde nogal even voor de gelegenheid zich voordeed, de predikant te strikken. Toen er een stoel vrij kwam, bracht hij zijn dessertbordje mee en ging tussen ananas en slagroom met gember door een fijn stukje evangelie weggeven, als voorbereiding tot de sabbath.

Het zat niet in het oude testament, maar in het nieuwe begon hij. De Heiland had een twistgesprek met de Joden. Ze scholden Hem voor een Samaritaan, een bastaard. Hij zei, dat ze slaven, onvrije mensen, waren. Zij beriepen zich op hun rechtstreekse afstamming van Abraham, waren niet als slaven geboren. En Jezus zei, dat ze die afstamming dan maar moesten bewijzen met hun levenswandel. Zo kwam de uitspraak van de Heiland: dat Abraham zich verheugd had, toen hij „zijn dag” had gezien. Waarop de Joden constateerden: „u bent nog geen vijftig jaar en u zou Abraham hebben gezien?” Dat was onmogelijk, want Abraham had een paar duizend jaar eerder geleefd. En de predikant besloot, terwijl hij hoffelijk het glas van zijn tafeldame bijschonk: nu heeft de spraakma-

kende gemeente de term logischerwijze omgekeerd en doet alsof je wel Abraham gezien hebt wanneer je wel vijftig bent.

—o—

Later trok het gezelschap zich terug naar de salon voor koffie, een sigaar, een wandelgesprek. Over de losgeslagen zeden. Over de opvoeding van onze jeugd. Over de enorme studiemogelijkheden, die voor ieder open staan. Over de democratisering van de maatschappij, met alle voors en tegens, gene uitgezonderd. Over de regeringspolitiek, die geen politiek was maar alleen een welbewust streven om moeilijkheden te vermijden. Over de ontwikkeling aan onze universiteiten, over medezeggenschap en inspraak, retirerende proffen en falende curatoren. Over de amerikaanse naastenliefde, die dollars en prijscouranten naar onderontwikkelde gebieden stuurt om daar behoeften te kweken, kooplust te wekken en nieuwe afzetgebieden te scheppen. Over de japon van de gastvrouw, die haar tien jaar jonger maakte.

Dan een boodschap: het weerbericht kondigt ijzel en spiegelgladde wegen aan. Ai, een echtpaar moet vanavond nog een dikke honderd kilometer rijden. Nee dank je, amice, geen cognac; ik moet vanavond nog rijden. Oom en tante bespraken meteen maar een kamer; morgen konden ze wel verder zien. En ze bewogen neef om ook maar de nacht over te blijven — anders zou die vóór zijn vijftigste Abraham al te zien krijgen.

Dan een gesprek tussen een econoom en een filosoof. — In zaken? informeerde de laatste. — U dan niet? kaatste de ander terug. — Nee niet in zaken, zuchtte de filosoof, gelukkig niet. — Waarom gelukkig? — Beter voor de zaken. — Maar ik wel in zaken, juichte de econoom. — Helaas ja, zuchtte de filosoof. — Waarom helaas? — Omdat ik verscheidene zaken heb zien ondergaan onder leiding van een econoom, bekende de filosoof. — U bent wel complimenteus, wilt u dan beweren dat een zaak ondergaat, wanneer een econoom aan het hoofd staat? — Integendeel, ik heb nog veel meer zaken zien floreren, nadat er een econoom aan het hoofd was gesteld! — Zo, de zakenman was even beetgenomen.

De belastinginspecteur wilde het vuurtje nog even aanwakkeren. De economen van vandaag zijn werkelijk heel goed, ze zijn alleen eenzijdig. — Hoe zo, waarom eenzijdig? — In zover jullie ons precies kunt vertellen, hoe alle cijfers ontstaan zijn. Als een zaak fout gaat, weten jullie te analyseren hoe het gekomen is. Beter zou zijn, als jullie kunt zeggen, hoe een zaak toekomstig winst zal opleveren. —

Jawel, grapte een derde, de toekomst is belangrijker dan het verleden. — Als we dat deden, zei de econoom neerslachtig, zouden jullie met je fiscale zwaard als gieren boven zo'n onderneming cirkelen. — Dat doen we toch wel!

En zo, in variabele kout, met een kreetje van verrassing hier en een gulle lach daar, een luchtig, charmant en spits debatje, een compliment en een vroeg afscheid, een afspraak en een waarschuwing om voorzichtig te rijden... vergeleed deze mooie zaterdagavond in het boek der herinneringen. We hadden Abraham gezien en wisten wat dit betekent.

Werkonderbreking of politieke staking

„In „Opbouw” van 18 december 1970 troffen we in de rubriek „Te Berde” een ontboezeming aan van onze redactiesecretaris, waarin de medewerking van het C.N.V. aan de werkonderbrekingsactie van de gezamenlijke vakcentrales op dinsdag 15 december 1970 werd veroordeeld. In datzelfde nummer waren ook twee artikelen van de hand van de heer Algra uit het Friesch Dagblad overgenomen, welke artikelen ook over deze actie handelden. Beide artikelen hebben zoveel vragen bij mij opgeroepen, dat ik geneigd zou zijn ze op de voet te volgen. Toch wil ik mij beperken tot het wezenlijke in deze affaire. Op die manier komen we als vanzelf tot de vraag of de actie van de vakcentrales een politieke staking was. Als deze vraag volmondig met ja beantwoord zou moeten worden, komt terstond een tweede vraag naar boven of in het tegenwoordig maatschappelijk bestel een zogenaamde politieke staking inderdaad principieel verwerpelijk is.

In het artikel van ds Amelink komt hij tenslotte tot de uitspraak dat hij wel kan beoordelen dat deze politieke staking tegen de overheid, in strijd is met de wet en volslagen onchristelijk was, waarom ds A. dat de zondeval van het C.N.V. noemde. Het is ds. A. kennelijk ontgaan dat deze actie niet tegen de overheid was gericht. Wel ging het tegen een door de overheid voorgenomen maatregel, die nog goedkeuring behoeft van de volksvertegenwoordiging. Er was derhalve nog geen definitieve beslissing. Toen die er eenmaal was heeft het C.N.V. op de dag dat „Opbouw” met het artikel van ds A. verscheen, verklaart zich bij deze beslissing te zullen neerleggen, omdat het geen politieke staking wenst. Het ageren tegen maatregelen, die de overheid voornemens is te nemen, is niet nieuw. Tijdens de Indonesische kwestie heeft het comité Handhaving Rijks-eenheid een groot aantal demonstratieve meetings georganiseerd, meetings die men op één lijn kan stellen met buiten-parlementaire acties, waartoe men ook kan rekenen artikelen in de pers, die ageren tegen overheidsmaatregelen: al of niet definitief vastgesteld na overleg met de Staten-Generaal.

Die meetings van genoemd comité en ook de artikelen in de kranten die ik zojuist bedoelde, hadden en hebben dit gemeen, dat ze zijn ingegeven met de vooropgezette bedoeling het parlement te beïnvloeden. Nu meer was er ook niet aan de hand met de actie tot werkonderbreking van de vakcentrales. Alvorens de Tweede Kamer zich zette tot een bespreking van de bij die Kamer ingekomen brief van de regering, heeft een groot gedeelte van de werknemers gedemonstreerd tegen aanvaarding van het regeringsvoorstel omtrent de lonen in 1971.

De heer Algra haalt met instemming het artikel over de staking aan, zoals dat is behandeld door de heer M. Ruppert in de Chr. Encyclopedie. Daarin haalt hij ook aan dat staking niet geoorloofd is als de werkgever niet in staat is aan de wensen van de stakende werknemers te voldoen. In dit geval kon hij dat wel. De samenwerkende werkgeversorganisaties hebben namelijk een overeenkomst in de Stichting van de Arbeid onmogelijk gemaakt, waartoe zij zich eerder wel hadden verplicht in de S.E.R. Zij bleven zelfs weigerachtig mede te werken toen de regering, zowel in het grote beraad in Leidschendam, als later in een vergadering met zeven voorzitters van werkgevers- en werknemersorganisaties, trachtte alsnog tot overeenstemming te geraken. Maar er is meer. De heer Algra heeft nagelaten uit het be-

wuste artikel van de heer Ruppert ook te citeren het zogenaamde „Panhonlibcos-arrest” van de Hoge Raad. Dit arrest van 15 januari 1960 is destijds gewezen naar aanleiding van de boycot-acties in o.a. onze havens tegen schepen van bepaalde Midden-Amerikaanse staten, die onder de zogenaamde goedkope vlag varen. Ik wil hier dat arrest overnemen. De heer Ruppert schrijft daarbij dat intussen het zogenaamde Panhonlibco-arrest zelfs een zekere ruimte heeft geschapen voor stakingen, welke op een buiten de verhouding tussen de betrokken werknemers en hun werkgevers gelegen doel zijn gericht. Bij voornoemd arrest overwoog de Hoge Raad, dat „hiervan (d.i. van zodanige omstandigheden, dat voortzetting van de arbeid of de verrichting van bepaalde arbeid van de werknemers niet kan worden gevergd)

INGEZONDEN

bij acties, welke een doel beogen, dat buiten de verhouding van de werknemers tot hun werkgevers ligt, en haar aanleiding vinden in omstandigheden welke die werkgevers niet hadden opgeroepen en ook niet kunnen beïnvloeden, slechts kan worden gesproken, indien bij het doel der actie **algemene belangen of zedelijke beginselen** in zodanige mate zijn betrokken en met het oog daarop die actie zo dringend is geboden, dat tegenover die werkgevers de doorbreking van het beginsel der contractuele gebondenheid daardoor kan worden gerechtvaardigd”. (vetzetting van mij - v.H.)

Graag zou ik iets willen schrijven over de voorgeschiedenis welke uiteindelijk heeft geleid tot het stieriele standpunt van de werkgeversverbonden niet mede te werken aan maatregelen die tot loonmatiging zouden hebben geleid. Ik besef echter dat dit teveel plaatsruimte zou vergen voor een ingezonden stuk. Slechts wil ik dit aanstippen. De werkgevers hebben in het verleden niet op adequate wijze willen medewerken aan de bestrijding van het koppelbazensysteem in het Waterweggebied. Een euvel dat ook buiten dat gebied al ernstiger vormen ging aannemen. Het feit van de overspannen arbeidsmarkt (wat een lelijk woord overigens) heeft inmiddels al weer geleid tot uitbetaling van zwarte lonen. Hadden de werkgeversbonden hun eigen leden-werkgevers niet in de hand? Moest daarom de zwarte piet naar de overheid gespeeld worden? Hoe het ook zij. Duidelijk is bij de behandeling in de Tweede Kamer gesteld dat de werknemersvakbeweging wel tot matiging wilde medewerken. Ook is gebleken dat de werkonderbreking — er werd geen werk geweigerd zoals dat bij stakingen gebeurt — vrijwel over de gehele lijn ordelijk is verlopen. De vakcentrales hadden de zaak dus wel in de hand. In het kader van dit artikel ga ik er maar aan voorbij dat de christelijke partijen nagenoeg in hun geheel de vakbeweging in de kou heeft laten staan. Nu zult u misschien zeggen, die f 400,— dan? Dat is gewoon het nakomen wat eerder al was afgesproken. Mijns inziens was er maar één oplossing mogelijk. Afwijzing van het regeringsvoorstel met een duidelijke veroordeling van het werkgeversstandpunt.

Ik ben er mij van bewust dat ik veel plaatsruimte heb gevraagd, doch ik gevoelde mij gedrongen het op te nemen voor Lanser. Hij heeft niet geknield en zal niet knielen voor Kloos, zoals ds A. vragend suggereerde. Hij sprak op 17 december voor de studiefaculteit van het C.N.V. de volgende woorden: „Om iedere twijfel die daarover zou kunnen bestaan of misschien voor het debat in de Kamer is ontstaan weg te nemen, wil ik nadrukkelijk verklaren, en de verbondsraad was daar gisteren ook unaniem in, dat het C.N.V. politieke stakingen afwijst en aan dergelijke stakingen, zo ze al mochten ontstaan, niet zal meewerken.” Ds Amelink sprak over de zondeval van het C.N.V., waarom niet over de zondeval van de werkgeversorganisaties, die het eens gegeven woord niet nakwamen en een overeenkomst in de Stichting van de Arbeid weigerden?

AMSTELVEEN

A. J. VAN HELDEN

☆☆☆

Het ingezonden van de Heer van Helden wordt door de redactie geplaatst vanwege het grote belang van de zaak, die hij bespreekt. Niet meer vanwege de huidige actualiteit. Wel vanwege de mogelijke actualiteit in de toekomst.

Ik wil niet twisten over het verschil tussen werkstaking en werkonderbreking, al moet ik er direct bijzeggen dat het verschil me totaal ontgaat.

Wat is een staking anders dan een werkonderbreking?

Was het een staking tegen de overheid? Neen, zegt broeder Van Helden.

Maar tegen de werkgevers.

Tegelijk zegt hij echter dat het wel een werkonderbreking was om de Tweede Kamer onder druk te zetten.

Ik dacht dat we dan van een politieke staking mochten en moesten spreken.

We moeten elkaar toch vooral niets wijs maken.

De loonmaatregel van de regering was een maatregel, die genomen kon worden zonder het parlement. Daartoe geeft de loonwet het kabinet het recht. Die wet is ontstaan in gemeen overleg met de Staten-Generaal. Dit kabinet ging zo ver zelf de maatregel in de Kamer brengen. Juist omdat het gemeen overleg hier tot het uiterste werd doorgevoerd, was het duidelijk een politieke staking.

Mag men geen druk uitoefenen op het parlement?

Zeker wel.

Maar dan moeten het wel geëigende middelen zijn. Het was de Vakbeweging niet verboden de mening over de loonmaatregel aan de leden van de Staten-Generaal bekend te maken. Dat was trouwens ook wel gebeurd.

Maar dan moet men, wil men onze democratische instellingen niet aantasten de leden van de Staten-Generaal naar hun inzicht laten beslissen „zonder last- of ruggespraak”.

Het was óók daarom een politieke staking, omdat zelfs die mensen, die het bij onze wet verboden is te staken, de spoorwegmensen b.v., ook opgeroepen werden niet maar om het werk te onderbreken om te gaan eten, maar om heel het openbaar vervoer voor een uur lam te leggen, met alle gevolgen, die dat de uren daarna nog met zich meebracht. Een van mijn kleine kinderen heeft enkele uren moeten staan wachten op een bus, die het van school naar huis moest brengen.

Met dit soort stakingen bereidt men alleen maar de dictatuur voor. Zo is o.a. de republiek Weimar naar de vernieling geholpen. Door acties op de straat.

Door buiten-parlementaire acties.

Het is verbazingwekkend dat men uit het verleden zo weinig leert.

Het voornemen dat dan ook bestaat om ook het overheidspersoneel het recht te geven tot staking is zonder meer rampzalig. In de eerste plaats omdat het niet geoorloofd is in een rechtsstaat te staken tegen de overheid. In de tweede plaats omdat men zo het stille en geruste leven weg organiseert. Dat loopt uit op dictatuur van „rechts” of van „links”.

Integendeel zou het verbod tot staken uitgebreid moeten worden tot alle openbare vervoer. Als hier in onze streek de bus niet loopt, dan kunnen de mensen b.v. hun zieken niet opzoeken in de ziekenhuizen.

We hebben dat al eerder beleefd.

Wat een chaos, ja wat een doden als de

electriciteit gaat uitvallen? Wat een chaos, als de post niet bezorgd wordt. Zie Engeland en Frankrijk.

Beseft men eigenlijk wel wat een „macht” de vakbeweging heeft? Daartegen heb ik geen bezwaar. Maar dat brengt wel grote verantwoordelijkheid met zich mee. Hoe meer macht hoe meer bederf, als die macht misbruikt wordt.

Ik ben blij dat Lanser verklaart heeft dat er geen politieke stakingen meer gehouden zullen worden. Ik ben ook blij dat niet alle aangesloten bonden bij het C.N.V. meegedaan hebben. Dat geeft enige moed voor de toekomst. Maar waarom moest Lanser zich uitspreken over het nieuwe kabinet? Deed hij dit als lid van een of andere A.R.-kiesvereniging? Dan was hij zijn positie als voorzitter van het C.N.V. toch wel vergeten.

AMELINK

☆☆☆

Reactie op het antwoord van de redactie
n.a.v. mijn ingezonden:

Werkonderbreking of politieke staking

De reactie van ds Amelink op mijn ingezonden stuk roept gewoon om weerlegging van diverse door hem aangerode zaken. De paar regels die mij daarvoor ter beschikking zijn gesteld, zijn te weinig waarom ik van een weerwoord helaas moet afzien. Overigens wordt het m.i. de hoogste tijd dat wij ook in onze kring ons opnieuw gaan bezinnen op onze roeping ten aanzien van maatschappelijke vraagstukken. De publicaties daarover de laatste tijd in ons blad verschenen, vervullen mij met enige zorg. Ligt er hier niet een taak voor de redactie om, met inachtneming van de diversiteiten op dit terrein, medewerkers aan te trekken?

v. H.

TE BERDE

Op de dag, dat dit blad afgedrukt wordt, wordt er in de Tweede Kamer een interpellatie gehouden over de volkstelling. Dat wordt hoog tijd. Want één ding staat al wel vast, dat deze volkstelling zó veel onrust te weeg gebracht heeft onder ons volk, dat een openbaar debat alleen maar verhelderend kan werken. Ik behoor tot hen, die deze volkstelling vrezen.

Niet omdat ik bang ben dat het huidige CBS daarvan misbruik zou willen maken. We leven gelukkig nog in een rechtsstaat. Bij eventueel misbruik staat het beroep op de rechter open.

Wél ben ik bang voor het verzamelen van al deze gegevens. Deze volkstelling is duidelijk meer dan een telling. Men wil meer weten.

Daarom is deze volkstelling een wezenlijke inbreuk op onze privacy.

Dat mag van belang zijn voor de toekomst, maar dat houdt ook wel gevaren in voor de toekomst.

We hebben nog een rechtsstaat. Maar hoe lang dat nog duurt kan niemand zeggen. We doen in ieder geval als volk wel ons uiterste best om aan die rechtsstaat een einde te maken. Of dat nu uitloopt op dictatuur van „rechts” of van „links” maakt principieel niet veel verschil. Dat is inderdaad lood om oud ijzer.

☆☆☆

De ontwikkeling van de techniek maakt het mogelijk om voor altijd bijna deze gegevens te bewaren. En nu het langzamerhand zo ver is, dat we de macht over de techniek aan het verliezen zijn, nu moet je er niet aan denken, als al deze gegevens eens in verkeerde handen zouden vallen. Het is daarom oprecht te hopen dat het parlement meer veiligheid inbouwt bij wat ten onrechte een volkstelling genoemd wordt. Deze vrees komt natuurlijk ook voort uit de ervaring in het verleden.

Wat konden de Duitsers niet makkelijk ons wel georganiseerde volksleven naar hun hand zetten. De gegevens waren er allemaal. De overvallen op bevolkingsregisters, de bombardementen zelfs, die uitgevoerd zijn om de „greep” op ons volk via de bevolkingsregisters te niet te doen, moeten ons toch wel iets leren. Er dient niet minder te komen dan een systeem, waarbij het à la minute mogelijk is om alle gegevens over wie dan ook te doen verdwijnen. Er zijn dictaturen genoeg.

☆☆☆

Ik roep niemand op om ongehoorzaam te zijn aan de overheid.

Dat is een christen nu eenmaal nadrukkelijk verboden in de H. Schrift. Daarom, als de Kamer een en ander toch maar laat passeren, zullen we er goed aan doen de vragen naar beste weten te beantwoorden. God biddend of Hij ons het stille en geruste leven wil blijven geven. Ik zou u willen adviseren de vraag naar het kerkgenootschap niet te beantwoorden met „Gereformeerd Vrijgemaakt, buiten het verband”, als U daartoe behoort. Want als er één onzuivere term is is dat wel de term „buiten het verband”. Je zou het het schoolvoorbeeld kunnen noemen van onzindelijk woordgebruik. Gereformeerd Vrijgemaakt is meer dan voldoende. En de gegevens van de volkstellingen in het verleden over de kerkelijke gezindheid en wat de kerken zelf opgaven, hebben nooit geklopt. Maar dat is zo erg niet. Zeker bij deze volkstelling niet.

Herinneringen aan (zee)dieren-van-voor-de-zondvloed in de Bijbel?

(5)

22. **Job 40:10-41:25** is een verhaal apart (a). Behemoot in vers 10 wordt door de Nieuwe Vertaling weergegeven met „nijlpaard”. En de „krokodil” van vers 20 is... de welbekende Leviathan! Ik zou toch wel eens van een vakman-bioloog willen horen, of de beschrijvingen van Job 40 en 41 nu werkelijk op het nijlpaard en de krokodil van toepassing zijn. Komen uit de muil van de krokodil fakels? Zetelt in zijn nek kracht? Doet hij de zee — nota bene: de zéé! — koken als een pot? Is er zijns gelijke op aarde niet? Ziet de krokodil neer op al wat hoog is en is hij koning over alle trotse dieren? (b)

Of is het misschien zo, dat hier verwezen wordt naar grote dieren die vóór de zondvloed geleefd hebben en die in de zondvloed door God zijn omgebracht? In dat geval zouden we hier dan eindelijk een portret van onze „vrienden” voor ons hebben!

Lamparter denkt bij de „krokodil” aan „één van die 'draken', waar de sagen der volken van gewagen.” En, zo voegt hij eraan toe: „Wie de reusachtige skeletten van de Sauriërs wel eens heeft gezien, zal zeker niet willen bestrijden, dat zulke monsters met ijzeren pantser en vurige adem in de grijze oudheid werkelijk op aarde hebben bestaan. En het kon wel eens zijn, dat men daar in de dagen van Job meer van wist dan wij met onze schoolwijsheid ooit kunnen dromen” (c). Men kan zich afvragen, of Job 40:4-8 geen herinnering bevat aan het oordeel, dat God over de toenmalige wereld veldde. Men kan zich zelfs afvragen, of „de uitermate grote nauwkeurigheid van vele 'natuurwetenschappelijke' uitspraken, die in het boek Job gevonden worden” niet samenhangt met „het feit, dat Job het oudste geschrift is dat men kent” (d). Met andere woorden: staat het bóék Job vol met herinneringen aan de zondvloed, omdat de mensen in de dagen van Job daar nog vol van waren?

a. Men leze dit „verhaal” tussen § 19 en 20 in. Evenzo de volgende paragraaf.

b. 41:10-12, 13, 22-23, 24 (vergelijk 39:1v, 22v), 25.

c. H. Lamparter, Das Buch der Anfechtung, S. 242.

d. John de Vries, Het lied van Gods schepping, pag.130.

23. Naast Leviathan en Rahab komen in het Oude Testament nog twee andere figuren voor, namelijk **Nachasj** en **Tannin**.

Nachasj wordt vertaald met „slang”. Hij komt in Jes. 27:1 twee keer voor als bijstelling bij de Leviathan. Een andere aanduiding voor hetzelfde beest. In Job 26:13 wordt hij genoemd in de omgeving van Rahab, zonder dat hij daarmee geïdentificeerd behoeft te worden. Rahab wordt hier in één adem genoemd met de zee, Nachasj in verband met de lucht. Misschien wordt met Nachasj de „Dombo” van de familie bedoeld.

Tannin wordt in de Nieuwe Vertaling verschillend weergegeven (a). Ook hij komt in Jes. 27:1 voor, mogelijk als een andere aanduiding van de Leviathan, mogelijk ook als een geheel ander dier. In Ps. 74:13 wordt hij parallel met de Leviathan genoemd. In Jes. 51:9 naast Rahab, mogelijk alleen maar als een andere naam, mogelijk ook als een heel ander beest (Leviathan misschien?).

Op de overige plaatsen in het Oude Testament betekent Tannin: óf gewoon „slang”, óf een groot zeedier. Dit laatste dan letterlijk of beeldsprakig ten tonele gevoerd. Geen van deze plaatsen verzet zich er tegen om Leviathan-Rahab in verband te brengen met de wereld vóór de zondvloed.

a. slang, Ex. 7:9, 10, 12, Dt. 32:33, Ps. 91:13, Neh. 2:13; grote zeedieren, Gn. 1:21, Ps. 148:7; zeemonster, Job 7:12, Js. 27:1, Ez. 32:2; zeedraak, Js. 51:9; machtig monster, Ez. 29:3; draak, Ps. 74:13, Jr. 51:34.

Wij lezen dezer dagen in de krant

in memoriam prof. dr A. A. van Ruler

In „Woord en Dienst” publiceerde een theol. student aan de Rijks-Universiteit een verslag van het laatste college dat de onlangs overleden prof. Van Ruler vlak voor zijn dood, op 3 dec. jl., heeft gegeven. We geven het hier graag door. Want het is, onbedoeld, Van Rulers geestelijke testament. Het laat kort en bondig zien wat hem bij zijn theologische arbeid bewoog — en wat we in hem hebben verloren!

„We willen het hebben over de totale redding van de totale werkelijkheid uit de totale verlorenheid. Deze redding, dit heil is verbonden aan de Middelaar. In Zijn Persoon, komst, werk is de totale „salus” aangebracht.

Dit heil moet bemiddeld worden. Daarom zullen we ook spreken van de toeïgening van het heil. Het heil wordt dan menselijke levenswerkelijkheid tot in het innerlijke. Daartoe is het nodig dat ik bekeerd word. Dat beperkt zich niet tot het hart, maar heeft ook politieke, juridische, sociale, internationale consequenties.

Evenmin als het bij mij zonder profeten en apostelen gaat, kunnen de rassen en naties zonder. Het evangelie is particularistisch, maar evenzeer universeel. Alle revolutie helpt geen zier als er geen bekeering achter zit. Daarom moet men — wat men tegenwoordig maar al te gauw doet — niet te gauw bij het humanum beginnen.

Het humanum is geschonden door de zonde. Dát is de vervreemding. De mens wil zichzelf niet, wil God niet, wil de wereld niet. De mens is zijn identiteit kwijt. Door de zonde: disharmonie. De mens is een stukje schepsel en nu gaat het om de wil Gods, de gloria dei. Daar heeft God mensen voor nodig.

Het humanum is door de genade nog meer geschonden dan door de zonde. Door deze genade komt er een vacuüm . . . een leegte. Ik blijf nergens meer. Het is inhumain om van genade te leven. Vergelding is dan ook een menswaardiger categorie dan vergeving.

In de genade neemt de Middelaar mijn plaats in. In de Middelaar kan ik voor Gods aangezicht staan. Was hij er niet dan zou ik vergaan door de verzenkende toorn.

De Christelijke religie teistert ons, haalt ons door afronden heen.

Daarom is de wijze waarop men vandaag aan de dag evangelie en humanum verbindt oneerlijk. Deze verbinding is pas eerlijk als je door de verschrikkelijkheid van de christenheid heengaat. De Zoon is bereid om zich te vernederen, zich te ontledigen.

De Middelaar heeft dat gedaan wat de mens moest doen: de hele wet vervuld (oboediëntia activa . . . iustitia legalis) en de toorn van God laten uitwoeden (oboediëntia passiva). Hij was niet voor zichzelf bezig, maar in onze plaats. Plaatsvervangend. Vergoeding en plaatsvervangend . . . de noodzaak ervan is ontzettend voor een mens. Deze wil niet leven van een ander, maar zelf zijn boontjes doppen.

Ik moet het hebben van Christus' gerechtigheid: Iustitia Christi.

Deze gerechtigheid wordt ons toegerekend, toegedacht, toegekend. Met een vreemd woord: Imputatie. In deze toerekening zit een toepassing en een toeïgening.

De dwaasheid van het kruis is de zalige werkelijkheid: Ave crux, spes unica: Gegroet het kruis, enige hoop.

Christus is de Sliedrechter bij uitsteking . . . hij baggert in de modder van deze wereld. Deze wereld in volle diepte van verlorenheid, wordt gedragen, zal in eeuwigheid voor God bestaan.

Het uiteindelijke doel van de Iustitia Christi is niet de rechtvaardiging van de goddeloze, maar de heiliging. Zo weer smaak ik de wil van God.

Als je de heiliging als doel poneert, dan is het theocratisch visioen onopgeefbaar. De kerk is dan de page die met de lamp van het Woord van God bijlicht op het pad van de overheid.

Christus ging door de dood heen naar het leven. De dood is overwonnen. Daarom als ik sterf, dan: „ik zal door u met eeuwigheid omgeven voor eeuwig leven”.

De ziel is van stonde aan bij Christus. Het lichaam ligt te verteren. Het komt aan op de opstanding van het vlees.

Calvijn zei dan ook: de heiliging gaat door tot de opstanding van het vlees. Dát is het einde. Dan zal mijn geweest-zijn helemaal een vorm-van-zijn zijn. Hem, God kennen, dienen, genieten.

Genieten van God, van de schepping, van jezelf.

Als Christus wederkomt — het eschaton — dan worden alle tranen van de ogen gewist. De sneeuwplaat gaat dan over de aarde. Alle vuil wordt opgeruimd. Alle dingen werken dan mede ten goede.”

KERKNIEUWS

Beroepen: te Rotterdam-Delfshaven-B: ds Jac. van Nieuwkoop te Scheveningen; te Katwijk-Valkenburg-B: ds J. Bomhof te Bergentheim; te Vlaardingen-B: ds Ch. Rupke te Zuidlaren; te Winschoten-B: ds S. S. Cnossen te Alkmaar; te Drachten-B: ds M. Brandes te Hengelo; te Noordbergum-B: ds K. D. van Dijk te Terneuzen; te Zuidbroek-Veendam-B, Kornhorn-Marum-B, Ureterp-B, Heerde-Wapenveld-B, Bunschoten-Spakenburg-B, Middelestum-B, Kantens-B, Nieuwleusen-B, Leens-B, Houwerzijl-B en Garrelsweer-B: W. Bruinius te Groningen; te Gorinchem en Giesendam-Hardinxveld: ds G. v. Atten te Zwijndrecht-Groote Lindt; te Eindhoven: ds D. J. van Stelten, v.h. miss.pred. op Irian Barat.

Heden nam de HEERE van ons weg onze zeer geliefde man en vader

ADRIAAN JOJAKIM VAN DER WELLE

op de leeftijd van 57 jaar.

Zalig de doden die in de Here sterven van nu aan. Ja zegt de Geest, dat zij rusten van hun moeiten en hun werken volgen hen na.

C. M. van der Welle-Sturm
Reinier
Frans
Mattie
Anneke
Christien
Ad

Vlissingen, 2 februari 1971
Vredehoflaan 11.

De begrafenis heeft plaats gehad op vrijdag 5 februari jl. op de algemene begraafplaats te Vlissingen.

Het bestuur van de
VAN HEEMSTRA-SCHOOL
VOOR CHR. M.A.V.O.
te Hattem,

vraagt een

DIRECTEUR

voor de school.

Gegadigden wordt verwezen naar de oproep in „Ons Mavoblad” van 2 februari.

Ds. D. K. WIELENGA JDzn, 25 jaar lector aan de Theol. Hogeschool te Kampen

Ter gelegenheid van het 25-jarig lectoraat aan de Theol. Hogeschool te Kampen, hebben de proff. J. Kamphuis en C. Trimp een boek samengesteld uit verschillende publicaties van Ds. Wielenga onder de titel

DE AKKER IS DE WERELD

INHOUD:

Paulus en Aratus (Gastcollege aan de Theol. hogeschool te Apeldoorn)

In Statu confessiones (Gastcollege aan de Theol. hogeschool te Apeldoorn)

De plaats van de Handelingen der Apostelen in de Openbaringsgeschiedenis van het Nieuwe Testament (Art. in Vox Theologica)

Iets over de betekenis der vrouw in de strijd om de Reformatie der kerk (Referaat Meisjes-Bondsdag, Kampen 1953)

Van Arnhem tot Berkel (Referaat Schooldag 1952)

Pastoraal zelfonderzoek (Referaat Schooldag 1962)

Enkele aspecten van artikel 25 van de Nederlandse geloofsbelijdenis (Referaat op de Predikanten-conferentie 1956)

Kanttekeningen bij de dusgenaamde Theologie der Revolutie (Referaat op de Predikanten-conferentie 1970)

Omvang 180 pag.

Prijs f 12,90

Verkrijgbaar bij de boekhandel

Boekhandel

Antiquariaat

Uitgeverij

TON BOLLAND

v.h. H. A. van Bottenburg N.V.

Prinsengracht 493, Amsterdam, tel (020) 221921

Wie heeft er zin om van de zomer **MET VAKANTIE** te komen in oris

ZOMERHUISJE ACHTER DE BOERDERIJ

Voor 6 personen is er slaapgelegenheid. Wij hebben het al verhuurd van 10 juli-7augustus.

B. BRONS - LOOWEG 2 - ERMELO
Telefoon 0 3417 - 2831.

DE GEREFORMEERDE KORRELKLUB, Postbus 58, Den Helder; zoekt dames- en heren-leden in alle leeftijden.

Ons vakantie reisplan 1971

OOSTENRIJK

Een **unieke jongerenreis** naar het Bregenzerwald van 12-21 juli. De boerderij van de fam. Flatz in het bergdorp Schwarzenberg geeft ons volop gelegenheid van deze kampeerreis te genieten. De prijs bedraagt 275 gld (all in).

Aanmelden bij de reis/kamplider J. Wijsma, Langgrousterwei 296 A, Ooster Nijkerk, tel. 05192 - 293.

ITALIE

Een **gezellige vakantiereis** in Limone met vele mogelijkheden tot excursies o.a. Venetië en Verona.

Deze volledig verzorgde hotelreis naar het Gardameer, staat open **voor jongeren, alleenstaanden en echtparen.**

Duur van de reis 13 dagen. Vertrek 12 juli, thuiskomst 24 juli.

Prijs 450 gld (all in).

Folders op aanvraag.

Inlichtingen Ds S. Wijsma, Zaan 21, Zwolle, tel. 05200 - 32064.